

სასოფლო გზეთი

გ ა ზ ე თ ი ს ო ვ ა ს ი :

გაზსენკით თვილისში	გაუგზახვლათ:		
და გარეშე ადგილკუში:			
ერთი წლისა — 4 მ.	— 3 მ.	—	—
ნახევარი წლისა — 3 —	— 2 მ.	—	—
სამი თვისა — 1 მ. 50 კ.	— 1 მ.	—	—

მეოსე წელიწადი

გ ა მ დ ე ს თ ე ე შ ი ო რ ჯ ე რ

ს ე ლ ი მ ა წ ე რ ა შ ი ი დ ე ს .
 თვილისს სასოფლო გზეთის რედაქციის
 კანტორაში, დუბელინის (გ. წერეთლის და შხ.)
 სტამბაში, სერგიევის ქუჩაზე, სატისოვის სასლში:
 თვილისის გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი.
 Вь Тифлисе, на контору редакцїи «Сельской Га-
 зеты», при типографїи Дубелира (Г. Церетели и н°).

№ 23 შაბათი

IV

30 დეკემბერი, 1871 წ.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა

სასოფლო გზეთის გამომცემსე

1872 წელს

შომავალს წელს «სასოფლო გზეთი» გამოვა იმავე პროგრამით და რედაქცია ედდება წა-
 სულ წლებზე უკეთ ასრულოს თავის მოვალეობა.

ხელის მოწერა «სასოფლო გზეთსე» შეიმდგება:

ტფილისში «სასოფლო გზეთის» რედაქციის კანტორაში დუბელინის (გ. წერეთლის და
 კამბ). სტამბაში, ხატისოვის სახლში სერგიევისა და სოლოლაკის ქუჩაზე.

ქ ე თ ა ი ს შ ი — გერასიმე კალანდარისშვილთან (სასულიერო სასწავლებელში) და სემიონ
 ლოლობერიძესთან, სილაზე.

თვილისსა და ქუთაისის გარეშე მცხოვრებთა შემდეგი ადრესით შეუძლიანთ დაიბარონ
 გზეთი: Вь тифлисе на контору Редакцїи «Сельской Газеты», на ул.у Сололакской и Сер-
 гиевской улиц. Д. Хатисова.

ს ე ლ მ ს ა წ ე რ ი ო ვ ს ი :

ერთი წლისა თვილისში და აგრეთვე სხვა ადგი-	გაუგზახვლათ.	გაგზახვნი.
ლებში — — — — —	3 მან. — —	4 მან.
ნახევარი წლისა — — — — —	1 მ. 50 კ.	2 მ.

ხელის მომწერლებს უმორჩილესათ ესთხოვთ, თუ დაიბარებენ, გარკვევით შემოგვიტეა-
 ლონ თვისი სახელი გვარი და ადგილსამყოფი.

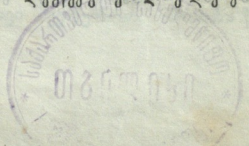
შ ი ნ ა ა რ ს ი :

რამდენიმე სიტყვა სასლ ეურნის ავთმეოფობა-
 სე თბილისში. — საფლიური ექიმობა. — რამდენიმე
 სიტყვა ჯანის სიმრთელის შესახებ. — რამდენიმე
 სიტყვა ლოთი მშობლებიდან დაბადებულ
 ემაწილებზე და ევაილზე. — სსვა და სსვა ანგუბი
 ტეაუფაზზე.

რამდენიმე სიტყვა სასლ ეურ- მნის ავთმეოფობასე თბი- ლისში.

ერთმა სწავლულმა მეურნეობის მცოდნე ნემცმა
 უფალმა შარემს შენიშნა ზოგერთს ვასეუ სასლი
 ავთმეოფობა, რომელიც წამოსადგება ზატარა ჭიი-
 სკან. ცსრამეტს ნოემერს განსაკუთრებით ამ ჭიის
 გათარებასე ქქანდათ ლანარკა ეგვახიის სამეურნეო
 საზოგადოებაში და რადგან ჩვენს მამულის მუპატ-
 რანეებისთვის მუტათ საწადელი უნდა იყოს ამ სი-
 რი ამავე, ამისთვის ჩვენ დაწერილბით დაგეუქდათ
 სასოფლო გზეთში შემოსესეულებს საუარს.

წარხელის 1870 წლის მკათათვის დამდეგს ტეი-
 ლისში შენიშნეს რადეც სასლი ვაზის ავთმეოფობა.
 მუ ამ სქემეს უურადლება მიეჭეიეო — ამობას შარერი
 და გულს მოდენით დაეუწეე ვასეს დათეაღიერება.

ასად ვაზის ტრატუსე შეინიშნე შავი ღაჭუბი და ფოთლებსე უკეთელიო. ხანი მიდიდას და ეს ღაჭუბი თანდათან დიდდებოდას ასად ტრატუსე, კანი უსკდებოდა ვაზის, ფოთლები უკეთელდებოდათ და იმათსე ცხადთ შეიშინებოდა, ალავ ალავ წერდით მატლები, რომელთაც ბოლოს სოკოვითან თეთრი ღაჭუბი დახნიეს ვაზს რასაკვირვებლად ეს ვაზები მოსაკრებუდაც აღარ გარტოდას. არმდეთუ ტუკუნები, ტრატუსე გი გაუშვადთ და გაუშვით.

როცა ამოეთხარე ზეთითავე ვაზი და ძირი დაეუთვალეთ, მე დაეწიქუნდი, რომ ძირის ცილას გამსვილებოდას და გაშვებოდას და ბოლოს სეპოსსეულები თეთრი ღაჭუბი გი გამოაჩნდა. მიერსოკობით (გამდიდებულ შუბით) რომ ესე, ადვილათ დაეწიქუნდი, რომ ეს ჭეუბი იმ გვარისანი არიან, რომელნიც ერთმან ზროფესობას ნახს საფრანგეთის ჭაჭაში მარსელში და შერდისა მენარის ტილას გვარათ. ეს ჭეა ნესის ეურწის სიდიდაც და მსოფლოდ მამის სხანს გარჯათ როცა ათისჯერ უფრო გადიდებეს. იმას აჭეს კვერცხის მგზავსი ტანი, თაგვი ცოტათი გამრტყეულებია, ხმ სხსრბანი ეჭის ფეხი, რჭები და გქელი წვერები სოკ აფავას, რომორც ტანი ის ფეხებს და წვერებს ზემოთა აჭეს შემოსიდა. ეს მენარის ტილი (Phylloxera vorzaris) დიდს ერესს აძლევს ვაზს; სსკელადობ კრთიებს წვერს ასადს ვაზის ტრატუსს და ფოთლებს და შეიღებ ტუკუნებს, ღერს და ძირებსაც; ეს იმითიმტყიდებს, რომ ძირის ცილას შავი ფერი აჭეს.

მაშას ტილს ფრთები აჭეს და შეუძლიან ფრენს დედალს კი არა. დედალი ხივებს კვერცხებით შემოდგომასე და სდას კვერცხებს ვაზის ძირებში, გასაფიქრესე იმ კვერცხებთან განმადან ჭეუბი და თაგვი გამრჯეულებით ძლიან აზრადებენ ყოველს შემამულეს. ამ ჭეის განებით საფრანგეთი ყოველ წელით ჭკარავს მილიონს ფრანკს, ამიტომ რომ იმის გამო ღვინის მოსავლამა ძლიან დაიწყო. ბევრი ხაშვადებს ისმარეს ამ ჭეის მოსახლობათ, მაგრამ ჩვენ მსოფლოდ იმ საშუალებებს მოვისრენით რომელნიც უმსრბათ და ავთამყოფობას შეუმიდრებოთ.

კარგების სიტყვით მარბში ვაზს ძლიან აჩგო

შემდეგს საშუალებამ: ვაზის ძირს უნდა გარშემო უნახონ და შიგ ვაზის გარს ასადი მრისის ნესეთ უნდა გაავსონ და ზედ დაასხან ასადი კობი და მერე ძირები ისევე მიწათ უნდა დაფარონ. ასადის ვაზის, და ვაზის ჭეის კვერცხები უსათუოდ გაწელებიან. საბერძნეთში ერთი მამულის მქონებული სასელიანი კორრესიასი უჩრქეს მესამულებს ერთს საშუალებას, რომელიც თეთრან იმას გამოუდგას და აშობს ვაზის ტილს ph. (Hoiera)სადან აწეობს. იმისი რჩევით შემოდგომასე მიწას ვენახში დასარგენ და სამთარში ასე გაუშვებენ; ამისთანვე ყოველი ვაზის გარშემო დაწყობიან ცრატა ვაზს და თეთრან ვაზს ძირიდან გოკირდით და წყითუნის წყითთ გაწეობენ.

სამსრეთის საფრანგეთში ერთმა ფრანცუზმა სასელით ტარდით კადვე მესამე საშუალება ისმარა, ერთ ნაწილს თავის ვენახში მთელ ჭრისტიმობის თვეში წყავს შუეშებდა სოფელ და მკათათვეში ეს ვენახი მტერი არ შეიძლება ისე გასარებული და საყოფიერი იყო, სოფლი იმის გვერდით ვენახში, სდაც კი წყელი არ შეეშავთ, სულ ჩამომსმარი იყუნენ. თუ ვინც იტობას ჩვენში განხნდა ვენახის ტილი ჩვენმა მამამულებმა უნდა სცადონ ეს საშუალება, რითაც კი მოხერხდება.

სოფელური ექიმობა

(დროების № 49-დამ)

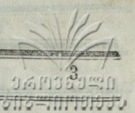
ჩვენი სოფლების ცხოვრებლამ ბევრი ძალიან საშფუხარო ამებე გვესმის. რასაც სოხმები და ურბები აკლებენ იმათ ვაჭრობაში მოატყუებით, იმას მკითხავები და სხვა-და-სხვა მაწანწალა ბებრები უსრულებენ. ეს უკანასკნელები იმის გარდა, რომ ცუდ-უბრალათ ფულუმს ახარჯენებენ, ამასთანავე თვიანთი ექიმობით ჯანს უფუჭებენ და ბევრს კიდევ სიცოცხლეს უმოკლებენ. ამისთანა მაგალითები ცოტა არ სდება ჩვენ სოფლებში და ძალიან ბევრი მაგალითების ჩვენება შეგვიძლიან ჩვენი ნათქვამის სიმართლის დასამტყიცებლათ, მაგრამ საქირო არ არის, რადგანაც ცინც რამდენათმე ადევნებს ჩვენი სოფლების ცხოვრებას თელ-ყურს, იმას უჩვენოთაც ბევრი ამისთანა გულის ასამღერევი ამებე გა-

გვრებნა. აი რას ამბობს უფლიო ე. ხელაძე თავის წერილში, რომელიც არის დაბეჭდილი «დროების» № 49-ში, აი თითონ პატრიუტული ავტორი როგორ დაუტანჯათ თავიანთი ექიმობითა მატყუარა მაწანწალებს:

რამდენიმე წელიწადია მას აქეთ, რაც მე ერთხელ საორთვეთ დამითხოვეს სასწავლებელიდან და წაველ ჩემსა; ერთს გუბრიის სოფელში.

ერთხელ რალაც საქმისთვის მე მომიხდა გადასვლა ჩემი სოფლიდან მეორე სოფელში, რომელიც მდებარეობდა სულ არა უმეტეს რთხის ეერსისა ჩვენი სოფლიდან. მაგრამ უნდა კი მოვასხნოთ, ამ გზაში ერთი ეერის ძირელ საშიში ტყე გახლდათ: ამბობდნენ, რომ ეს ტყე სულ ეშმაკებითა, ჭინკებით და ალეებით არის სასეო. მეტადრე ჩვენ, პატარა ბიჭებს, როგორ შეგვიძლო გაგვევლო აქ ღამე, ექვსი საათის შემდეგ; არც დიდებში იყვნენ ისეთი თავ განწირულნი და მხნეები, რომ ამ ტყეში გაებენდათ გაეო. ვინ იცის, რამდენ რამებებს ლაპარაკობდნენ ჩვენ სოფელში იმ გზაზედ: «საწყალი გოგილა იქნა გადირიაო! უბედურ თინათინს იქნა დახვდენ ჭინკები და შემალღო-სო!» და სხვა და სხვა. მაგრამ ჩემს საქირებად ესენი არც ერთი არ მომაგონა.

საათის შვილზე გაეჭუსლე ცხენი, გადუღებე იმ სხენებულს გზაზედ და ჩავედი აღრიანათ ჩემ ნაცრობ კაცთან. როდესაც ჩემი საქმე შევასრულე და დაებრუნდი შინისაკენ, იქნებოდა ღამის საათის ათი. მოვედი ტყეში; აქ ჯერ მომესმა ტურის ჭყიელი და თან მგლის ღმუილი; ესლო კი ამებურთვა თავზედ თმა და ამიცხაცხდა ტანი; მაგრამ რა მექნა? უნდა წავსულიყავი; ეშმაკები, ჭინკები და ალებიც ესლო მომაგონდა! რამდენიმე მინუტის შემდეგ ვხედავ, ერთი გრძელ თიანი ალი გადამიღა წინა და ცხენიც გამიჩერა. მე იმედი გარდამიწყდა, ეს არის ჩემმა აღსასრულმა მოაღწია მეთქი; მაგრამ კიდევ გული გავიმარგე. ვიფიქრე; ორიოდ მათრახს უჭირებ ჩემ ცხენს მეთქი, აგება ცხენს ფეხები და ეანძრევირა და თან ზედ აღზედ მივაგლო, ალი აგებ შეეშინო და გზა მომცეს მეთქი? იმდენათ

გონება-წართმეული არ ვიყავი ჯერ კიდევ შიშისაგან, რომ ესეც არ მეფიქრებინა. დღევრძელობა გაქვთ, უჭირე ჩემ სხენს სამიოდ მართახნი. რაკი კანი აწწვა, იმან იკარა გადახტომა, და გრძელ თმთან აღწედ მივაგდევ; დიდის ყვირლით და ლოცვით: «დაგლახვირის სამას სამოც და ხუთმა წმინდა გიორგიმ, შენ დაწვევდილო, გაქრი აქედგან!» ამ ლოცვას ძლიერ ხშირად ვიმეორებდი, რადგანანაც გაგონილი მქონდა, ვე სიტყვები ყველაზე უფრო მიშველიდა....

მაგრამ ალი დგას კიდევ ჩემ წინ და არ ინძრევა. კიდევ წმინდა გიორგის ყვირლით ჩვენცეცე თვალები და, ღმერთო ჩემო, რა დავინახე! ჩემი შემშინებელი, ალი კიარა, ტყის დიდი შვი ჯირკი გახლდათ!..

მაგრამ ჩემ სხენს რისდა შევშინდა? ბოლოს ესეც ავხსენი: შიშისაგან თურმე სხენის სადავე ისეთ ნაირათ მოეწვიე, რომ სხენი მევე გაჩერე და არა ალმა.

შემდეგ ამისა ვაგაქანე სხენი დარეგიაწებულმა და სრულებით დაქანსული მივედი შინ. ერთი საათის შემდეგ მე გამაციოვა და მშვერ გულიც წამივიდა. ჩემმა მშობლებმა შექნეს ფაცა-ტუფი და წივილ-კივილი. თუმც მე იმათ ეგლაპარაკებოდი და იმედს ვაძლევდი, არაფერი არ მიწავს და ყოველივე ჩემი შემთხვევები უამებ და უმტკიცებდი, ეს შიშისაგან მომივიდა და არ მინდა ექიმი მეთქი, მაგრამ ჩემი ლაპარაკი სულ ამაო იყო: მომიყ ანეს სოფიო ექიმი და ყოველივე ჩემი შემთხვევები უამბეს მას. სოფიომ ჩემი ავთმყოფობა იმათ აუხსნა, რომ დედას გულ-მუცელში ეშმაკი ჩაძრომი; დაუჭვრია თუ არა მაშინვე ეშმაკი პირში ჩაფრენია და გულზე ამოჯდომია, მერე ჯირკათ ჩენებიაო. თუ ნემას მოაკცემთ, შემიძლიან მაგის მორჩენა და ცდილი წამლებითაო, მხოლოდ ამ პირებით, რომ ოცი მანეთი ამ თავით უნდა მომკეთე წამლის შესახვებლათ მომიხდებოა.

რა საკვირველია, ჩემი მშობლები თანახმა გაუხდნენ და მისცეს ოცი მანეთი, ოღონდ კი მე იმას მოეფრჩინე.

ერთი საათის განმელობაში მოვიდა სოფიო და მოიტანა სამკურნალო წამალი.

— აბა, შვილო, მიირთვი ეს წამალი ყოველ დილ-დილით; ძალიან უებარი წამალი არის, სხვა და სხვა წამლებიდან შეზავებულ გაჰოილო კაბის კალთიდან წამლით საცხე მოწვლილი სტაქანი.— ამ წამლით ძალიან ბევრი მომირჩენია, ახლა ეს დალიე სულ, ხვალ დილით სხვას მოგიტან.

— არა, დედა, ვინ მოგატყუა! მე საწამლო არა მიჭირს რა! მართალია, მე გამაცევა და გულიც წამივიდა, მაგრამ არა მიწავს რა, ის მე შიშისაგან მომივიდა, შიშს ბევრი რამ შეუძლია. ეხლა ძალიან კარგად ვარ, ასე რომ ჩემთვის წამალი საჭირო არ არის.

— როგორ იქნება, შვილო? ეს წამალი მიირთვი, კარგი წამალია! თქვენა, თითქმ სხვას ოცს მანეთს არ დაეჯერდებოდი ამ ერთ ჭიკა (სტაქანი) წამალში, შენგან კი წამლის ფასიც არ მიჯდებოა.

— მართალს ბრძანებთ, მაგისტანა წამალს აფთიაქში არც ხუთ თუმნათ მოვეცემდენ... მაგრამ, რა ექნა, მე წამალი არ მიქვიებება, კარგათ ვარ....

როგორღაც ჩემ ექიმს, სოფიოს ჩემი სიტყვები არ მოეწონა; გაბრაზიანებული მომწორდა და ჩემს მშობლებს მიმართა; ისინი დაარწმუნა რომ ეშმაკი წამლის სმის ნებას არ მადლესო. ცოტახანს შემდეგ ჩემიმშობლები და ექიმი ერთათ შემოვიდნენ ჩემთან და ერთი ხმით ყველამ თხოვნა დამიწყო. დიდა ხნის ლაპარაკის, თხოვნის და ტირილის შემდეგ მე იძულებული ვიყავი დამეღია ეს ძვირფასი წამალი, რომელიც მალე შეიტყობათ—რც იყო....

სამი დიდი სტაქანი ჩამაყლანეს ეს წამალი და ბევრიც მაწვალეს, მაგრამ ეშმაკი მაინც მუცელში დარჩა და გარეთ გამოსვლას სულაც არ აპირებდა!... შემდეგ მე შევიტყე, რომ ეს წამალი იყო უბრალო განაფალი სოფოს ქოჯაკი ძალისა!... აქ მე იმ წამლის ხსიათს და ზედმოქმედებას არ ავსწერ, მხოლოდ იმას ვიტყვი, რომ მაგარი ავებულებისა რომ არ ვყოფილიყავი, მერწმუნებ, ის მე უთუოთ საიქიოს გამისტუმრებდა.

ამის შემდეგ ჩემმა მკურნალმა უთხრა დედა

ჩემს, მაგისტის ძლიერ საჭირო არის კარგი ოფლიო, ოფლი უსათუოთ გამოიყვან ეშმაკსაო.

ორ დღეს და ღამეს ერთ და იმავე ადგილზე, განიერთ ცეცხლი დაანთებინა სოფიომ ისიც კაკლის შემით, რადგანც კაკლის შემთ უფრო გაახურებს ხოლმე დედამიწას; სამი ურემი შემთ დაწვეს მიწის გასახურებლად. მერე დიდორნი მუგუშლები გარდაიღეს და წვრილი ნაკერჩხლები კი გაუშვეს; გახურებულ დედამიწაზე ჯერ დაფენის ფოთოლი დააფინეს, იმაზე კილოში დამიგეს, კილოზედ მე დამაწვინეს, შემოდან ოთხი საბანი და სხვა რამეები დამახურეს; რემადისინ დედაკაცი მოაგროვა სოფიომ ზოგს ჩემი ფეხი დააჭერინა, ზოგს თავი და ზოგს ტანი. შემდეგ ერთი კოკა წყალი შემომიღერა ქვემიდგან, აღულდა წყალი და დაფენის ფოთოლი და მომენტო ცეცხლი... ფიცხლავ დავინძერი და დავაპირე წამოგარდნა და გაქცევა; მაგრამ, საუბედუროთ, დედაკაცებმა, ექიმის ბრძანებით, უფრო და უფრო დამჯორგეს, ასე რომ მე სრულებით განძრევა აღარ შემეძლო, წარმოიღვინეთ ჩემი მდგომარეობა: ქვეშიდამ ცეცხლი და წყალი აღულეზული, შემოდან ოთხი საბანი და სხვა რამეები, კიდევ შემოდგან რვა დედაკაცი; მთელ ჩემ ტანზედ დაწოლილი და შუაში მე....

აქ მე პირველ წამალზედ უფრო დამტანჯეს; პირველი წამალი ოცი სტაქანი რომ ჩამეყლანა, მგონი მიჯობდა! მინამ შემეძლო ეყვიროდი, მაგრამ შემზარლებელი არაფინ იყო. თუმც დედაჩემს ჩემთვის გული ეწოდა და ოჯგელ-სამჯერ მოკარდა ჩემდა საშველათ, მაგრამ სოფიო ექიმი სურგარძელებით არწმუნებდა, რომ ეშმაკი ოფლს გამოიყვსო; ცოტა არ იყოს, შეაწუხებს, მაგრამ არა უშავსოაო. ამითის ბაასობაში მე ხმაც მიმიწყდა და სწორედ ის იყო ქვეყანას ევსალმებოდი. ამ დროს მშობლიურმა გრანობამ დედა ჩემი შეაფუცხუნა, მომომგარდა გამწარებული წივილ-კივილით, გადაყარ-გდამოყარა იქით-ქვით დედაკაცი და საბნები და გამომართივა ცეცხლიდგან სრულებით ტან დასუსხული....

რალა ბევრი თავი შევაწყინოთ, ამისთანა წა

მლობა ჩემთვის უნდა განეგრძებებინათ, მინამ ჩემი ტანიდან ეშვას დინახვიდენ ამოფრენილს... შემდეგ ამ წამლობას მე როგორც იყო დავაძვინე თავი და თუმცა ჯერაც არ ამომსვლია სხეულიდან ეშვავი, მაგრამ, ლეთით, არა დამართინარა...

ბევრი არ მოჩივბა ასე ადვილად ამ ეშვავის გამოშვების წამლობა როგორც მე; ბევრს ღიღი ტანჯვად და ხან სიცოცხლეთაც დაუჯდება ხოლმე ჩვენი სოფლური ბებრუხანების წამლობა...

უკეთიმე ხელამე.

რამდენიმე სიტყვა ჯანის სიმრთელის შესახებ.

(უძველნი ახალგაზრდა ქართველ დედებს).

ჯანის სიმრთელის დასტველად საჭიროა სუფთად შენახვა თავიანთ. სუფთად შეინახვას კაცის თავს, მაშინ როდესაც ის თავს კარგად უკლავს: დროზედ ტანს იბანს, დროზედ იცვლის და სხე. სახლს, რომ აწიენებენ, ჯერ ჩაჭირინს ხოლმე სამირკველს; რამდენიც კარგი მტკიცე სამირკველი იქნება, იმდენად, რასაკვირველია, რომ შენობას უფრო დაიშავებებს; ან ხადს, რომ აკეთებენ რომელიმე დიდ მდინარეზე—ჯერ კარგ მკარ და მტკიცე ბურჯს ამოიყვანენ, რომ წყალმა ვერა დააკლოს; მაშასადამე—როგორც სხლისთვის სამირკველია საჭირო, ან ხადისთვის ბურჯი, ისე კიდევ ჩვენი ჯანის სიმრთელის ბოძს, ბურჯს შეადგენს სუფთად, თქმისა შენახვა სხეულისა. ეველსთვის, რად ლაზარავი უნდა, საჭიროა სუფთაობა, მაგრამ განსაკუთრებით კი ჰატარებისთვის ჰატარა ბავშვის ტყავი ძიელ სუსტია; ეველია ივერი ძიელ მოქმედებს იმის ნახ აკუბულბასზე მუწუკები გამოსვლის, სახსრება უწი თვდება. ანთებს მის-

დის; ამის მიზეზი არის ისა, რომ ბავშვს არ უფთხილდებათ. ბავშვისთვის არის საჭირო: სისუფთავე ნახი ტანისა, ამიტომ, რომ მისი გარეგანი სხეული ტყავი ძიელ სუსტია, ძიელ ოფლიანდება, ამის გამო უჭუჭუყიანდება ტანი და ჰუჭუჭი ზედ ეგლისება; ეს ტანის ჰუჭუჭით გალესა უშლის იმის გამბიდგან ოფლის გამოსვლას და ამითა დიდი ზიანი მოსდის ბავშვის სისადეს. მაშასადამე, რომ სუფთად შეინახათ ბავშვის სხეული საჭიროა იმისი ბანახა. ბანება განსაკუთრებით საჭიროა პირველ თვეებში შობის შემდეგ, როდესაც ბავშვის ტანი ახრებული ჩვილია. ზოგი მუცნიერი კატები ამბობენ, რომ ბავშვი ცივ წყალში უნდა აბანონ ხოლმე, რომ უფრო სიცვიას ატანი და მაგარი აკუბულებიან გამოვიდეს. მაგრამ ეს ძიელ ცუდი დანიშნება არის, ცივ წყალში ბანებას, აბა თქვენგან არ მიკვირს, როგორ შეეძლებს ორბაშით თვის ბავშვი? ახში კრთამ ან ორმა კარგად რომ აიტანოს ეს ტანჯვა; დანარჩენები მოკვდებიან და ან სხეულები გამოვლენ. წყალი უნდა იყოს ახრე ძიელ ციელი, რომ ბავშვი დასწავს, და რეცივი. თუ ორნიერი დედა—ის თითონ კარგ შეატუბოს, რამოდეხათაც უნდა იყოს წყალი ცხელი. საბანებელი წყალი უნდა იყოს ძიელ წმინდა; არ უნდა იყოს ან ძილაში, ან კირიანი, ან სხვა-და-სხვა მანებულ ნაწილები ნარევი, თარემ ბავშვს არ მოუხდება, სიტრხლეს მოუსწავებს. ბანახაზე გაფთხილება უნდა: ბავშვი არ უნდა შეატვიცხოს, არ აყურყუმელანდ, რომელიც ზოგიერთა დედებს ძიელ ესაბოკებანთ; ურჯულებლობაში უტბანდა წყავ წყალი სასულეში და ბავშვი სულს ბანუტყავს, არ უნდა გასწმინდონ ძიელ; გწმენდის დროს შეატვებს, თუ მეტადრე ცი-

ლოც არის, ტყავი გადნობენ, რომელიც ავილიან დაუეწუკდება.

ბავშვების ტან-სტმელი უნდა იყოს, რე შეიძლება, განიერი, წმინდად შენახული. ბავშვი, რომ დაბანდება ძიელ ჩვილიან მისი სხეული, როგორც უნდა კაცს, იმ გვარსასხეს მისცემ ბავშვის თვითუელ ახოს. ჩვენმა ქართველმა დედებმა იცინ, ბავშვს მკარა შეუვრენ თავს; შუბლი ამის გამო წინ წამოკარნილი გამოწყვებათ ხოლმე, თავი მიგრეხილ-მოგრეხილი. ეველს საბავშვო ტანისამომისი უნდა იყოს თვითონ. თუ სხტმელი არ უნდა უჭერდეს, თავზედ სჯობს სულ ნარაფერი შემოავრან, თუ კიდევ არ დაამდიან ხელსახტა შემოავრიონ თავზედ ისე, რომ იმისთავს ზიანი არ მიეტვს. ვიწრო ტანისამოსი, მკარად ბავშვის ზოგიერთა ახოს შექანავა, სახლს უშლის ბრუნვას და თუ სახლმა თამადა არ იმუშავს ჩვენ გავში ანა გავთვებანა,—სისხლი ჩვენი სიტრხლავა.

* *

ბავშვის წინა პირველი საჭმელი არის დედის რძე. ჩვენ ზემოთ ვსტმეთ, რომ ბავშვის გვაში ნახია,—კუჭი, როგორც ერთი ახლთაგანი ბავშვის გვაშიან, არის ძიელ ნახია, იმის კუჭს შეუმილიან მოლოდ რძის ძიელ მონელება. უტბად რძიდან, რომ გადახვიდე მძამე საჭმელებთან, დაწვეობინო ბავშვს იმათი კუჭვა, რა გათხვს უნდა, რომ იმის სუსტ კუჭს დიდს ხანას მისცემს; ამკვარი საჭმელების ჰამით ბავშვს წახდება კუჭი და თავის სიტრხლუში სულ უნდა იტანავს და სწვევლის დახადების დდე, რომელიც ამშიმ სრულადან არ არის დამნახვე. მუშეს რომ გასკვბინებენ ბავშვს, მაშინ იმისი კუჭი უნდა ნელანელა შეარვიო იმისთან საჭმელების ჰამას, რომლებიც გვიან იხარებინან. ხორცი უნდა იყოს ძილიან კარგ მახარებელი. ბავშვის ჩვე-

ულებათ ჰქვს ჯერ ისევ დნულკული ლუკმის ჩაყლანა. თუ ხარბი, როგორც ჩვენში იციან თქმს, ჩაფლავებული არ ჰრის ბავშვისთვის, მამინ ის დნულკუას ჩაყლანამს, ყელზე დაადგებს და კიდურ მოკვდება. * დამარბილებული ადორილი ხარბი, სანებლებლით, ჰაღბლით და სხვა რამე მცხარე ნივთისხანს მოამხდებუ-ლი საჭმელი სულ არ ეუბევა ბავშვს. ბავშვს უნდა მოუმზადონ იმისთანა საჭმელი, რამე-ლიც იმის კუჭს არ დაამძიმებს. ერთი თხეი საჭმელი უნდა ჰქონდეს, მხოლოდ, რეიანად მოამხდებელი. ბავშვები ძიელ ეტანებიან ტბილ საჭმელს, მანად. შაქრს. თუბტ შაქრის ხმარებს ბავშვს ჯანისთვის ერთი მხრეი კარგია, მანამ თუ ბევრს ისმარებს, განუწყვეტილ სელიდგან არ გამოიღებს, მამინ ბავშვს მეტელში ჰვან უჩენს. სრულებითაც რომ არ მისტენ შაქარი ბავშვს არა დაუშუდებონ. მეთუთმეტე საუკუნეში, როდესაც შაქარი თრიად მვირი იყო, ბავშვები ჯანის სიმთელით არ ჩამორჩებოდნენ ეზლანდელ ბავშვებს. ზაგი ერთი მსწადულები არ ურჩევენ დედებს, რომ შატარებს მკან ღვინო და სხვა გვარი ამდელელებელი სასიელი, ამიტომ რომ ღვინის სმა ბავშვს გვამს უსუსტებს, ადრეებს, სისხლი უამისოთაც ჩქარა უბრუნავს და ღვინოს, რომ დალევს უარესად გაფიცილებს დენა დასრქიანლი სისხლისა, ამისთანეე გაულენა ჰქვს ბავშვის გვამზე უავს და ჩაის. ღვინის, უავის და ჩაის ტუდ გაულენს ბავშვზე ძიელ ადადებენ ზოგიერთნი, მანამ ჩვენ ვიტყვიით, რომ 'ებ სასიელები მეტო—ხარჯის უამთოთ კარგად და ლახათიანად განდებს ბავშვი.

ბავშვი მუქს გაშვებას შემდეგ კბალების ამისვლის დროს სდებს ჯათ; დედები—ძიგანდრე გაუნათლებლები—მამინეუ ხატს დახარბლებენ, გააქტვიან მკითხვან, ან ერთ უსე-

ირო ბებერს მიიყარს და ხარენიანებს. ამისთანა დროში არ იქნება ურავა დედები დაკეითხან კეიამს და თუ კეიამი არ არის მოსმებრან იმ სოიელში, სნდარ თითონ ცხოვრობენ უთროს განტრდნლი სნდობი კატრ ან ქალი, რამდელმაც იცის წამლობა. მხოზრდუ ბავშვი, ამის წლოვანობის შესხვს, ძიელ ბებერს სუჯამს. ეს არ უნდა ჯვირვებდეს დედებს, ამიტომ რომ ბავშვს ტელქობა, ხტუნობა ძიელ უყვარს. მთელი დეი რომ თამაშობაში გაატაროს ძვირად მისწუნდებს; ამ ტელქობის განმოსობით იმის კუჭიც მრეილ მოაქმეობს ძიელ ხარშამს. გაათვა კუჭმს თუ არა ერთ წამსე თავის მოქედებს, ქეუდიგან განდის მხამხარეული საჭმელი სხვა ალაგებში და იმაში ადარა რჩებარა. მამინ ისევ უნდა განსო კუჭი ახალი მასლით. დემა სუთ ჯერ ექსჯურ მინტ სუჯამს ბავშვი ზურს, ამის მძიეზი რან სემათ ვსთქვით სწორედ ის არის.

ანსონ ნათმი.

(შემდეგი იქნება).

რამდენიმე სიტყვა ღვითი მუბლებიდან დასადებულ ყმაწვილებსე და ყვავილსე.

მოგკვამს უო. ზორტუდლოვის სტატიიდან „გარდაგვარებსე“ (Озароденіяхъ) (Дѣла № 2 1871 წ.) შემდეგი შესანიშნავი ალაგი იმასე, თუ როგორა ზედმოქმედებს ჰქვს მშობლების სიმთვრალეს ბავშვების სისაღესე.

*

როდესმე სარტანტლებს ჰქონდათ ჩვეულებათ რომ თავიანთ შვილებს დათრობდნენსაღ-

მეძლიან სსმელებით მისთვის, მამე შეხატებას-თვის ეჩვენებინათ ცხადთ იმის მანკლითო: რა სიმხეტეს შერებს ის კატა, რამელებტ ლოთობს ახარებულად მისდემს, და ამითა სარტანტლები ამოულებდნენ ღვინოს თვანთ შვილებს. მავრამ ესლას კა ამ ღვინოსიშებს არ ჰხმარობენ იმ მისხვის-გამო, რომ ღვითობის მანკლითებს კტბს თუ მოინდომს, ყოველ ნანახვის ტანდატკასედ შესვდებს და ამიტომ სანკრო არ არის შვილების დათრობა და მათი ღვინოს შემოუბა. ლიგურდამ (ლიგურე იყო ძიელ განმარინებული კატა; ამან მისტარელება სარტანტლებს.) ტუელიად არ აღუკრძალა ახლად შესრულებლებს ღვინის სმა შეუღლების დღეს. იმან ძლიან კარგად იცოდან, რომ იმ ხანსს, რომლებაც ძიელ ბებერს სმენ, ლოთობენ მუდამ, ყოველთვის ძლიან ტოტა შვილები ეძლევათ; მართალიც არის, ძვირად შესვდება იმისთანა ღვითი, რამელსაც ჰყვანდეს ერთსე ან ორსე მეტი შვილები, ესეც უნდა ვსთქვათ ამისთანა კატს მომეტებულად ქალები ებადება. დავიკრებებმა, რომლებიც მხანდისე შეტრამიზნორვებშია, და სწორჯღვით იმ მხარეებში, სნდარ მომეტებულანწალად ღვითობას მიხდებენ, ძიავანს იმ დასკვნასთან, რომ იქ ძლიან ბევრი მხინჯები იბადებინან. მანკლითებ; ჯეზომ წარედგინა სათრანგეთის ანადემიანს უთავო ბავშვი, დახადებელი ღვითი მშობლებისანგან. ამ გვარად მომეტებული ღვინის სმა ჰქლამს ჩასხვიას დროს ბავშვების ორ-მესამედ ნანწლადინ, ბავშვები რომლებიც იბაებინ, ღვითი მშობლებისგან ჰევენათ თანკარტეს უხვად ვავთმოფობის ნიშნები, რომლებიც დროს განმჯვლობაში თავს სრულიად გამოიჩენენ; სიტრტლე იმათი—განუწყვეტილი ტანჯვებია; ან ისოტვიან უდროყოფ, ან, უღვინობის გამო, ავსებენ სანკანთმოფობებს, ლახარეთებს, და ყველას გვარ საძოწყალო

საქართველო

სასაღებს. სიკვდილობის რისკებში ღონ-
ღონში გვაჩვენებენ, რომ ნახევარი ბე-
შეებისა, რომლებიც იხადებიან ამ ქალქ-
ში, ისტება სამ წელიწადზე ნაკრ, და კვა-
კერებში, ამ პატრიარხის სემტისში, რომელიც
გამოჩენილია თავისი სსსტოვი სომეხებით,
ე. ი. არ ღოთობს, ნახევარი ტოტსლბს
ბრძოტ და შვიდ წლამდინ.

1720 წ. ღონღონში ისე სსმინლად შემ-
ტარდა შობობობობ, რომ ყველა შემოწმდა.
მართებლობამ დანიშნა განმამობა, რომელიც
დაბტკარტ, რომ უბარეულსი მიხეზი ამ სსა-
რებულა მოკლენების იყო ღოთობს. ამ გვა-
რად ღოთობა არამტეთ უსშავს სნეობით და
ფეზიკერ მსარეებს ერთ კატს, არამტეთ ართ-
მებს მას ჰყვა-გონებებს, არამედ ღოთობს სს-
მედამობ სნდნს ტომს, (სლსს.) მსოლად
გზის საფრანგეთში ითვლებს ესლტ 100,000
(ასა ხათსამედ) კატია, რომლებიც ჰბადვენ
მსოლად გიყებს, შემოილებს და სსვა გვარს
მასნჯებს, ჰბადვენ იმისთვის, რომ ისინი,
ათქმის ყოველ კუთხეში, ჰყოლობენ იმისთანა
ადგილს, რომ მიინდინდნ მოიწმლონ თავი
და აქედგან მთელი თავის ჩსმამავლობა. ბერ-
ყტე მოკოთბრბობს, რომ ის იტნობდა ერთ
კატს, რომელიც არა ერთ ხელ შესტდებოდა
ხალმე ჰკვავსე, იმისთვის კი არა, რომ ის
ორჯერ იყო ტოლ შერთული, იმიტომ, რომ
სსმინლათ ზედ ჰკვებობდა მისსინედ სსსმე-
ლებსა. პარკელი ტოლიდგან ჰხავდა იმს თექს-
ტეტი შვილი, იმატგან თხუთმეტე მოკვდა და-
მანჰკობ. რომელიც ტოტსალი დრჩა დასრემდა
ბნედა. მეორე ტოლთან ჰხავდა რვა შვილი,
იმატგან შვიდი მოკვდა დამანჰკობ, (მოხელ-
სა) მეორე იტანჯება თადღობით.

***
დაპაპსმა გამოტრდილებათ გიაგო, რომ

თვითეული ღოთი, უგან-სენელი, სამ-მეოთ-
ხედზე ამკლებს თავის სიტოტსლეს, რომ
რადნეტ უმარწოლია ის კატია, რომელიც
მისდემს ღოთობს, იმდენათ ჩქარა უმოკლ-
დება იმს სიტოტსლეს და რამდენათც კატია
უფრო-და უფრო მიხეკება ღოთობას, იმდენ-
ათ ჰკარგავს კატურ ნიჰს და შემდგომ თავის
სიკვდილის ან არჩენს რთამამავლობას. ქს-
ლები უფრო მსლე ჰკარგვენ ამ შემკვიდრების
გარჩენის ნიჰს, ვინებ კატები; ამ ნიბრის გვა-
მბობდგან ჩვეულებრივ იხადებიან უფრო ბეკრი
ქალები, ვინებ ვაჰები და მომეტეული რიტ-
ხვი ბავშვებისა მწარედ იტანჯებიან სსვა და
სსვა ნიბრი უმარწოლური ჰვითყოფობით,
მსოლად ემარწოლების ემბების გსასხარებლათ
და სსკეთილ-დღეობთ.»

ყვავილი ეფუთინის იმჯათყოფობის რიტხვს,
რომლებიც ვრტელდებიან სსმის (მანხმების)
წვლობათ; მისხმები ადის ჰხერში, ჰხერს აფე-
ჰვებს და აქედგან გადამდება სსტკივარი ჩნდება.
იმ ყვავალს, რომელიც უფრტოლად ხვდება
კატს, შემოლიან კატას მოკვდა. 1865-1866
წლამდინ 56,581 (სამოტდა თექსტეტე ათასი,
სეთს ოთხმოტ და ერთი) კატია გხდა ჰვად
რუსეთში ყვავილითა, იმატგანი მოკვდა 10,675
(ათი ხათს, ექვს სს სამოტდა ტამეტე) კატია.
ანტილი ყვავილი არ არის მნელი: ჩირქს
ჩაუშვებენ სარტში და მეტრე ეს ჩირქი კე-
თებს ბეგნს სსვას. ამ გვარად ყვავილის
მოქმედება, როგორც ვთქვით, უგნებელია კა-
ტის გვამსთვის და ამქს ის თვისება, რომ
კატის გვამი, როგორც ჩვენში იტან, სდი-
ლობს და მეტრე მნელად და შესკვება. სსი-
რანგეთს შინაგანი სსქეების მინის ტრტმა ჩსა-
ბარა დამტკორს (ექსს) დანეს, სსიუმლიანხად
გამოკვლებს ამ გითხვისა სსსარტებლათ თე
არა მეტრედ ატრწა იმას ნება ჰქონდა ყველგან

მისულყო, სნდტ გი ყვავილით იყენენ ჰვათ,
შემდგომ განმოკვლებს დამტკორს გამოიყვან
შემდგომ შედგები და წარუდგინა მარ ებლო-
ბას. მოკვავს აქ ის შედგები: 1.) ატრილი
და ზურტელი ყვავილი სრულიად განჩრკვიან
ერთი ერთმანეთისაგან (ე. ი. სსვა და სსვა
ნაბრი სსტკივარია). 2.) ატრილი ყვავილი
სსვა სსტკივარს არ უშვებს. 3.) ყვავილი და
სსოფელი ერთ-გვარი სსტკივარები არ არიან.
4.) ატრილი ყვავილი, და გარეთვე ზურტელიც ბო-
ლოს ისე ხვდება კატს. 5.) ყვავილით ხე-
ბიან ჰვათ მომეტეულად ბავშვები და მოხე-
ტბულეები. 6.) მეორეთ ატრს ძალიან სსპირბა.
7.) ატრით უნდა მიიღოს ყვავილი იმანტრ,
ვისტრ ზურტლად უხდა. 8.) ყვავილი კატის
შინაგანში სსვა და სსვა გვარ ტვლილებს ით-
მენს და ეს ტვლილებები დამოკიდებულეები
არაინ ჰხანის სიმრთელესე და ამისთვის
ერთი ბავშვის ჩირქადგან მეორეს ატრს და
სს. ტოტს არ არა, რომ სსმომია. ყველასე
უფრო კარგი იქნება, რომ მრთობდგან დეო-
ბული ჩირქადგან ზურტან. ექსი დასე ურჩევს
ყვავილის ჩირქი გადიტანონ მრთასე, და
ოთხი, სეთი და ან ექსი დღის უგან ჩირქი
მრთობდგან აიღონ და მეტრე კატს ზურტან. თე
მეული ჩირქით ზურტით არ განჩარხდება, მაგ-
რამ სსალი თბილი ჩირქი, სსლად ადებული
მრთობდგან, მოქმედობს მანინტ რატა,
ნესტრით ოდნავ გაფურთთ სორტსა. იმ
ხარს, რომელსტრ სსპირს ტიყება, ტხლებს და
სსვა რამე სსტკივარტგანია, უნდა მიადებინო
ყვავილი ჰვითყოფობის შემდგებ.

სსვა და სსვა ანბები ტე- ლეკრავსე.

(გარტმელებს)

ერთმა კატმა სსწულად დედაგატს მისტა ყალბ
გი მანეთი, და მან-ნეე გაიბტა. ეს დედაგატია

ტელეგრაფის სტანდარტზე ხსლო იდგა. ამას ბევრი რამ გავიგონა ამ ტელეგრაფიზე. გამოსდგომოდან ამ განს, ვერ მოვეუბნად. იმან მშინვე იფიქრა, რომ ტელეგრაფით უფრო მალე დაწვეოდა. ის ეტა ტელეგრაფის ბოძს, მაგრამ შედ ვერ ავიდა; შემდეგ მიადგა ერთი სე დისე ზედ ავიდა, მალთუნს სელი მოსჭიდდა დაწვეო, რაც მალი და ღონე ჭქინდა, უკრიო-ლი. ამ მალს სმით ის უყვროდა თავის ნა-თესვას; რომელიც მეორე სტანდარტში იყო, რომ განტი, ვინტი ის მოატყუა დაწვეარ და კარგა დაესჯა.

ერთს ბებურს ჭქინდა თავისთინ სხელი. მისდა ისე, რომ ტელეგრაფის ბოძი იმის კარებას წინ უნდა დაესვით. რატა მუშები სთხრიდნენ ბოძის ჩასასმელათ, მშინ ბებურს ჭქათხს: «რათა სთხრითო?» «ტელეგრაფის ბოძი უნდა ჩავსვათო». თავ ზარდაცეპული ადგა მშინვე დასურა ქედი და გასწია მქო-ბელთან, რომელითინტი უნდა ეამბა ხსალი ხნბავი.

* *

«წარმოადგინეთ თქვენა» უერთავ შეჭეო-რს, «რომ ამით უნდათ ეს დაწვეული ბოძი ჩემ კარებ წინ ჩასვან. ესლს უმწვილი ვერს ილანანაკებს. ესლს მთელ ქვეანსე განარდუ-ბს ის, რაც ქე მოსდებ. არა, მე ამას ვერ მოვითმენ, მე ესლს ისეთ ხლგას განაზლ, სლცა არ არის ესეთი განსატარი ნიკეთი».

* *

უფერებთ რა ხსლ ბუნების მოვლინებას რომელიც ჩვენ სსსწულათ მიგვანინა და ამ-ნაირი ბუნების მოვლინება სხვა და სხვა გვართ რომ ბუდამ ვხედამთ ჩვენს გვტონია, რომ სსსწულს დასსრული არა ექნება. მართ-ლანტი სსსწულს დასსრული არა ქქეს, ამისთვის, რომ უკველთინა ხსალი თათბა ადგენს ხსლ ზროტკტის; მომავლად ხსლ თათბას ესლანდე-

ლი ჩვენი ზროტკტები არ მოვეწონებთ.

უეჭველია, რომ მომავლში, რატა ჩვენ მეტნორი და (ილლიუსტრილაციან) სურათებიან უწინლს თვალს განავლებენ, მშინ იფიქრე ბენ რომ ხსლანდელ ჩვენ სეუქენს, რომელ-საც მეტნორების და ზროტკტების (წარმატების) სეუქენს ვეძახით, ისინი ძალიან გულით გან-ისანსრებენ და მსხნათ აიგდებდნენ ეს-ლანდელ ჩვენ ლოკომოტივის სურათებს.

* *

რადგანტი ჩვენი საქმე იმში მიდგომიარაბს, რომ აწმოფიო აწწროთ, და არა მომავლა, ამისთვის ჩვენ თვალს განავლებით იმას რამტი ორმტი და ათი წლის წინათ შექმინა სუსტი გავსები. წარმოადგინეთ, რას იფიქ-რებს თქვენი ბებია რატა იმას უნბობთ, რომ მიწის ქვეს რკინის გზით შეიძლება მგ-ზნერობა, ზედონტკონიდან იფანსუსამდინ მე ძლიან კარგად ვიდგენ იმის განტვიფრუ-ბას, და ენდობება რომ ეს ჭქნტი უყვარდას და არ დაიჯეროს შენი სიტყუა. ამ რკინის გზით, შეიძლება ისე უშიშრათ იმგზავროს კანტა, რატორტი სხვა გვებზე შეიძლიანთ, ეს შე ძლება დამტკიცდეს შემდეგი აღწრით. მო-გზნურისთინა ელ ერთია, თუნდ ბუნების ქვეს იაროს, თუნდ მიწის ქვეს, მსოლად იმასა სურს, რომ თავისი მოგზნურობა დასსრულს.

* *

ერთი სწავლული კარა ამბობს, რომ ესლ კანტები კი არ მოგზნურობენო, არამედ გადირ-ტვარტებიან ხოლმე ხან აქეთ და ხან იქით. ამ ნაირ მოგზნურობას კანტი ათმენს და არა სურს კი; სულ ერთია, რომ თმის გავრეუსს ათმენენ, და არა სურთ თმის მოშორება. სანტე-ბის ტქერს მგზნურობის დროს უფორა ნაღვლიან-ნებს კანტ ვინემ ხინანრელებს. სანტების რი-სვი გორებას სხმას, და ამითი მუდამ ზედვა

აბრმავებს ტვინს. ამისგამო ჩვენ ვარდობრ შეგვიძლიან იმათ წინ, რომელიც ნბობს, რომ ლონდონის რკინის გზა არ დადის ქე-რის სმარებაში, და ნუ გტონათ, რომ მიწის ქვეს რკინის გზა ემგზნურებოდეს ჩვეულგა-რეე ტუნელს. თუძვა ეს ორივე ერთმანეთს ემგზნებებიან, მაგრამ შინანსით კი განირ-ჩვეიან: თუნდ ის არი, მაგრამ ისიც არ არის.

* *

ტუნელში შესვლათ თუ არა მშინვე შესამრ-ნევთ, რომ ის სმარეთ-დასსვლეთისკენ არის მომართული. ამის მოშორებით გამართულია რკინის განსსვარი; ამას ავურის თადი აქვს განვლილი.

* *

ზედიდტონში ჩუმი გზა მიდის გამშრალ ქულის ნინდაცზე. მთელი გზა განით გან-ნათლებულიან. ამ მიწის ქვეს ისე კარგა ის-მის ხმა, რომ გავლის სმარება უფორა მალე განბის ვინემ თვით გავლას. თხსნს იფიტს, რომ გავილი შემდეგ მობრუნდება რდილათ-ადმოსვლეთისკენ აქედან ტო-ტათი უფორა განიერდება, მაგრამ ისეე მა-ლე ვაწროვდება და ისეე უწინდელ ფორმას იღებს.

* *

განით განათლებულ გზანე მივლივართ თუ არა, ჩვენს ვხედამთ, ტუნელს ივარდარალად-გან, დასტრეულ სსლს, რომელიც ჩვენი თავის დაღვანთ სჩინს.

* *

მთელი ამის შრომა, ემგზნება იმას, რაც მოთმინებით, ტრადით და გულადობით კეთ-დება.

თოვის სიდი ინდიასი

ანბოეინ თურმე ჩვენ ანგინერებს თავანთი დავიდული ხიდები ინდაეთულებას გაბმულ

თაკს სიდასჯან განდოჲდინთო. (*) დავი-
დული სიდი ინდოჲთი უფრო ძალიან ადრე
იყო ვიდრე ჩვენში ე. ი. ინგლისელები დავეკრ-
დით ამ მხარეს. აი ტურნერი თვის მოთხ-
რობაში როგორ ამბობს: ჩვეულებრივ ამით
უიკისრულსე ჰკეთებენ. ორი კარგ მსხვილი
და მკარნი თაკი ერთი გორიდან მეორესე არის
განშედი. თაკებს რჩოლება (წნელის ტო-
ლები) აქით გკეთებულა. მოგზაური ამ რჩო-
ლებსე დაჯდებს და დაეშვებს ახარბული სი-
ჩქარით მისს. ხანდის ხანად ძალიან სიშია
ამ ხიდასე მოგზაურებას. მომხდარს რომ მოგ-
ზაური, რომელიც ითხილათ არ უფილია; და
ძალიან მძაჲ საკძალით გმგზავრებულა, მამინ
უტრივ განწყადან და იმ სიშიელ უიკისრულში
სეჲ კასერსე დტებულა.

საიდანან უნდა განდოჲდო ჩვენ ინჟინ-
რებს დავიდული სიდი, მანინ იმ მშეიერათ
არის გაჰიძული თაკები. მენაის პროლივი-
(პროლივი ორი სჯად ურთმანეთს შეერთიან-
ერთა წელის გასაკლით). გუნტეოფრანდის
სიდი წანმოკვიდგენს ჩვენ ერთ იმისთან
სურათს, რომელიც გვიმტკიცებს, როგორ
წანმოკვიდგენს, უოლიან უწინდელი გამოგონ-
ებები; ჩვენ ამით უშიშრობასე არს ვამბობთ.

მოგზაურების დახარჯას უფრო რომ უგდოთ,
უნდა ძალიან თხიხელი უფრას მარდებუი გკო-
ნდეს, რომ დავრწმუნდეთ ერთ უტნურ სიდასე,
რომელიც ინდოჲთის მდინარესე გკეთებულა.
იერსესხად უნდა გკველო ერთს ამისთან სი-

(*) დავიდული სიდი ჩვენში არი ალკაბრის
სიდასიან, მკარამ მკითხველმა უნდა იტოდეს,
რომ ამის აკტორი ინგლისელაა სანად,
დაკადული სიდასე სკოთი არის.

მთარგმნელი.

დსე როცა დიძლიანსე დადიოდა. აი რას ნ-
ბობს თავის მაგზაურობასე:

„სიდი გკეთებულა იყო ისეთ ადგილს,
სანად აქით-იქით მადალი კლდეები იყენენ აჲუ-
დებული და სანად წებლი ჩამოდიოდა. ორთავე
ნაშირის მხარეს კარგა მკარა ჰალაგები ვრჰ-
ნენ, ამ ჰალაგებსე თანასწორეთ ჰქონდა თა-
ცარი დამკრებული. ამ თინტრებს განშეო
თაკი ჰქონდა მობული, რომლის წვერი მე-
ორე ნაშირსე იყო დამკრებული. თაკები
ძალიან მკარა იყენენ დამკრებულნი და ძლიან
გაჰიმულნი. ამ თაკის სიმსხო ორ ნახევრი-
გან სამ დიუმამდენ ჰქონდა (დიუმი გოჯსე
მეტა). ამ თაკს ხის რეკლები აქვს ჩამო-
მული. ამ მრეკლებსე მოამულია კიდევ ორ
კვტათ თაკი, რომელსედაც დასხდებიან სო-
ლბე მოგზაურები. შემდეგ მეორე ნაშირიდამ
სედ მჯდომს თაკით გასწიკენ სოლბე, დო-
ოდა (ამ ხიდასე ერქვა) სანაირის ხლო ტოტათი
მადალია, ამისთენ მდინარე ძალიან დედას.
თუმიც ეს თაკები შუა მდინარესე ვებებს,
მკარამ სეთ ექვს სჯესსე „ეს და
ოცნა რე სჲენამდინ არის განშედი. სანდერათ
სისიამოვნო იყო, როცა სოთელელი კანტი
ძალათ იყოჩადებდენ თავსა, რომ ჩვენ გვა-
ჩვენებდენ რომ სხვა ნაირათ უფრო ნაშირსე
წასულიყენენ. მე უნდა გავიტყუდეთ, რომ, თუ-
მიც სიუათი არ იუორა, მკარამ მანინ არ მუ-
ტნავებოდა ამსე მგზაურობას; მე უნდა სუტ-
ლედქმი წავსულიყავი, შემდემში ჩვენ გავიკეთ
რომ სანდის სან აქ უბედურება მოხდეს სოლბე.
ერთი წლის წინათ კოლოდგან მოვიდა ბრა-
მინი (**) დანწყო თავის ბარხანს და თითხანდ

(*) ბრამინი ინდოეთელების დეველია.

ვედ თაკსე დაჯდა, რომ განსულიყო ნაშირსე.
დაიძნ თუ არს თავის ალაგიდგან, მამინვე
გაწყდა თაკი და შენი ბრამინი შავ შუან წყა-
ლში ჩავტა. წყალმა წაიღო და ქვაბსე ლგა-
მა-ლუგმით დაღეწა.

სამტურაო ხარი და მტურების
ტანთ ხანძმელი.

დიდი ხანი არ არის, რად სამტურაო ხარი
ტნაურებაში გამოსაყენებულათ გავიკეს, თავი და
თავი ახრი, რა ახრითაც ეს კეთდება, კვეთ-
ნის სანსი წლის წინა დროს. დჲონ ტაის-
ლერი ანობს, რომ იმან ტოლდელში ორი
ბერძენი ნახს, რომელათც უშეკლებული ქვაბი
გადმოაბრუნეს, შივ შესხდნენ და ისე წყალში
ჩავიდნენ; ამ დროს ძალიან ბევრი ხალხი და-
ესწო, თითონ იმპერატორიცაც ბრძანდებოდა.
ესენი განცვიფრებულნი შევიდნენ, როცა ის
ბერძენები დაინახეს, მძრალად გამოხლნი, რომე-
ლათც არაიერი დაწმკელებოდათ, მე ვიფირობს,
რომ ეს იმისთვის სცადეს, რომ დემტკიცებინათ
წაერის შეუვალბა. (непроницаемость воды)

უფრო უმჯობესათ გავიგებთ სამტურაო
ხარს შემდეგ მ-ში მიყვანილი მკვალთიდან,
ვიდრე ბერძენის სიტყვით.

(*) წაერის შეუვალბას არის ისეთი,
სსუელის თვისება, რომელიც მდგომ-
რეობს იმში რომ როცა ერთს ერთი ალაგი
უჯინამს სხვა კედარ დაიჭრის იმ ალაგს. აი
ეს ადგილის დეჲურლობას სხვა სსუელისკნით
იწოდებს-შეუვალბა. მთარგ.